

Október 2004

HVAÐ ER FRIDLÝSING?

UPPLÝSINGAR ER VARÐA FRIDLÝSINGU OG FRIDLÝSINGARFERLI

Umhverfisráðherra getur friðlýst landsvæði eða aðrar náttúruminjar að fengnum tillögum frá Umhverfisstofnun, Náttúrufræðistofnun Íslands eða sveitarfélagi.

UNDIRBÚNINGUR FRIDLÝSINGAR

Þegar ákvörðun hefur verið tekin um að friðlýsa land hefst undirbúningur friðlýsingar og er það hlutverk Umhverfisstofnunar. Forsenda friðlýsingar er samkomulag við alla réttthafa viðkomandi landsvæðis, þ.e. sveitarfélag, landeigendur og ábúendur. Þegar um er að ræða friðlýsingu í hafi ber stofnuninni að leita samráðs við Hafrannsóknastofnun. Umhverfisráðherra og sjávarútvegsráðherra staðfesta friðlýsingu í hafi.

HVERJIR ERU LANDEIGENDUR?

Umhverfisstofnun aflar upplýsinga um eignarhald, landeigendur og ábúendur jarða innan fyrirhugaðs verndarsvæðis hjá viðkomandi sýslumönnum og Fasteignamatari ríkisins. Umhverfisstofnun upplýsir landeigendur bréflaga um að hugmyndir séu uppi um að friðlýsa viðkomandi landsvæði og þær forsendur sem liggja þar að baki. Einnig er óskað eftir því að viðtakendur kanni réttmæti upplýsinga og upplýsi stofnunina um mögulegar rangfærslur.

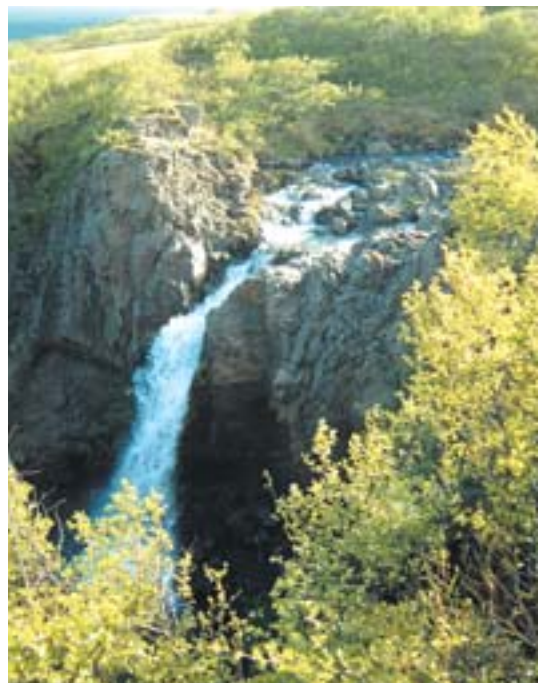
FRIDLÝSINGARFERLI

Umhverfisstofnun leggur fyrir landeigendur, sveitarfélög og aðra hagsmunaaðila tillögu að friðlýsingarskilmála. Tillagan er rædd á fundum með hagsmunaaðilum þar sem þeim gefst kostur á að gera athugasemdir eða koma með tillögum um breytingar. Í friðlýsingarskilmála skal koma fram markmið friðlýsingar, reglur sem á svæðinu skulu gilda og mörk verndarsvæðisins. Mikilvægt er að sátt náist um friðlýsingarskilmála milli landeigenda og Umhverfisstofnunar þannig að markmið friðlýsingarinnar nái fram að ganga. Sérstaklega skal fjallað um eftirfarandi atriði:

- meginforsendur fyrirhugaðrar friðunar
- hversu víðtæk friðunin er
- að hve miklu leyti framkvæmdir eru takmarkaðar
- umferð og umferðarrétt almennings
- notkun veiðiréttar

Þegar vernda á landsvæði þar sem forsenda friðunarinnar er einkum að vernda ákveðnar tegundir varpfugla þarf í flestum tilvikum að takmarka almenna umferð um svæðið á varptíma fuglanna.

Mörk verndarsvæðis þurfa að vera vel skilgreind og valin þannig að þau falli sem best að landslagi. Mikilvægt er að ekki fari á milli mála hvar mörk verndarsvæðisins liggja.

Umgengnisreglur sem settar eru þurfa að vera skýrar þannig að þær valdi ekki misskilningi eða séu álitamál. Ef landeigendur, sveitarfélag og Umhverfisstofnun eru sammála um að fuglaveiðar skuli bannaðar á svæðinu er heppilegast að það komi skýrt fram í reglum að skotveiðar á fuglum séu óheimilar.

MISMUNANDI FLOKKAR FRIDLÝSINGAR

Fríðlýsingaflokkar eru samkvæmt lögum um náttúruvernd:

- þjóðgarðar
- fríðlönd
- náttúruvætti á landi og í hafi
- fríðlýstar lífverur, búsvæði, vistgerðir og vistkerfi
- fólkvangar

Einnig hafa landsvæði verið fríðlýst með sérlögum, eins og Þingvellir, Mývatn og Laxá og Breiðafjörður.

Allir fríðlýsingaflokkarnir eru mikilvægir. Val á fríðlýsingarflokki tekur mið af markmiði fríðlýsingarinnar og starfsemi sem heimiluð verður innan verndarsvæðisins. Tekið er mið af leiðbeiningum Alþjóða náttúruverndarsamtakanna IUCN um starfsemi innan verndarsvæðisins.

SAMKOMULAG

Náist samkomulag um fríðlýsingu er útbúin yfirlýsing þess efnis þar sem meðal annars koma fram mörk og reglur svæðisins. Landeigendur, sveitarfélag og ábúendur staðfesta fríðlýsinguna með undirritun yfirlýsingarinnar.

Umhverfisstofnun útbýr kort af verndarsvæðinu og sendir ásamt undirrituðum yfirlýsingum landeigenda, ábúenda og sveitarstjórnar til umhverfisráðherra til frekari ákvörðunar. Umhverfisráðherra leitar jafnan eftir umsögnum fagaðila í náttúrufræðum. Ef ráðherra ákveður viðkomandi fríðlýsingu er hún auglýst í Stjórnartíðindum og tekur gildi við birtingu auglýsingar.

Ef Umhverfisstofnun tekst ekki að ná samkomulagi um fríðlýsingu en mikill áhugi er á að fríðlýsa er málinu vísað til umhverfisráðherra. Þá sendir ráðherra landeigendum og öðrum réttihöfum tillögu að fríðlýsingu og auglýsir jafnframt í Lögbirtingarblaði og eftir atvikum í öðrum miðlum. Hagsmunaaðilum er gefinn þriggja mánaða frestur til að koma að mótmælum og/eða gera bótakröfur.

Að frestinum loknum tekur umhverfisráðherra ákvörðun um hvort svæðið skuli fríðlýst og einnig um eignarnám ef þörf krefur.

Á heimasíðu Umhverfisstofnunar <http://www.ust.is> er að finna auglýsingar um fríðlýst svæði þar sem mörkum svæðanna er lýst og fram koma reglur sem um svæðin gilda.

Ekki er hefð né vilji stjórnvalda fyrir því að fríðlýsa svæði í andstöðu við vilja hagsmunaaðila.